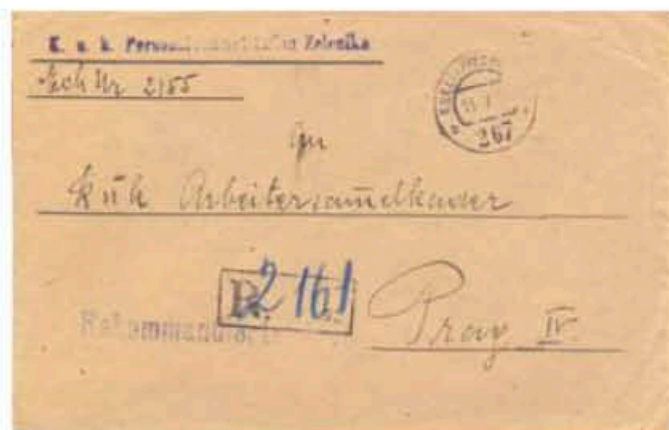

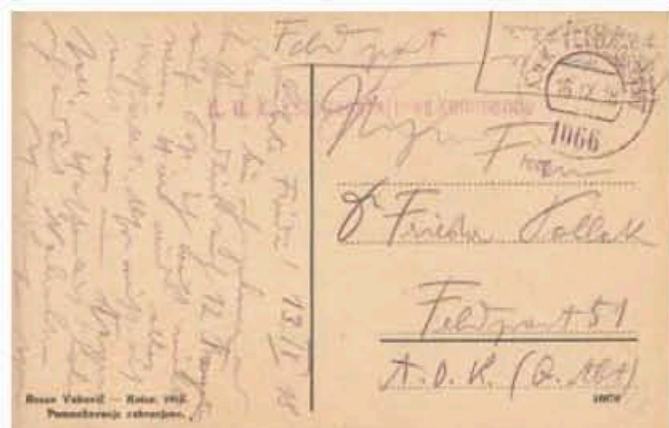
Kotor 1914 - 1918 (II)

Lubor Kunc (lubor.kunc@seznam.cz)

Obr. 18 – doporučený dopis, odeslaný z vojenské základny Zelenika na základní vojenskou jednotku do Prahy prostřednictvím poštovního 267, používající obecný typ B-razítka (1918)

Na samém konci války v srpnu 1918 vznikla v Kotoru ještě druhá poštovní polita, nemající číslo pořadové 1066 (obn. 19), která ovšem neobsluhovala primárně ozbrojenou námořní základnu, ale útvaru *Armee Gruppe Albanien*, který měl konsolidovat nelehkou situaci rakouských vojáků v nedávné Albánii. Výmluvně však je, že tato nová poštovní polita již nemohla vzniknout na vlastním albánském území a od počátku do konce své existence působila v kotorském „zálehu“.

Obr. 19 – pohled, poslaný v září 1918 na poštovní 1066 (*Armee Gruppe Albanien*)

Příklad rakouských poštovních polit, dlehodovaných v Kotoru

Označení razítka	Rozlišovací písmeno	Obrázek v článku	Raz. od	Raz. do
Etappenpostamt 267	žádné	12 & 17	1/1916	11/1918
Etappenpostamt 267	a		2/1917	11/1918
Etappenpostamt 267	b	18	3/1918	11/1918
Etappenpostamt 267	c		5/1918	11/1918
Feldpostamt 1066	žádné	19	9/1918	11/1918
Feldpostamt 1066	a		9/1918	11/1918

Asi nejznámější událostí v Boce Kotorské byla vzpoura námořníků v roce 1918. Její příčinou nebyla ani tak situace v rakousko-uherském námořnictvu, jako spíše únava z dlouhé války a radikalizace chorvatských a italských matrosů, kteří pod vlivem bolševické revoluce z listopadu 1917 a podpisu Brest Litevského míru v lednu 1918 (uzavření ruské fronty) očekávali brzký konec války a rozhodli se jej uskypšit vlastním vojenským vystoupením. Vzpoura trvala od 1. 2. do 3. 2. 1918 při účasti přibližně 4 000 námořníků, vedených **Antonem Grabarem**, **Jirkou Sisgoričem**, **Mate Berničevićem**, **S. Sesanem**

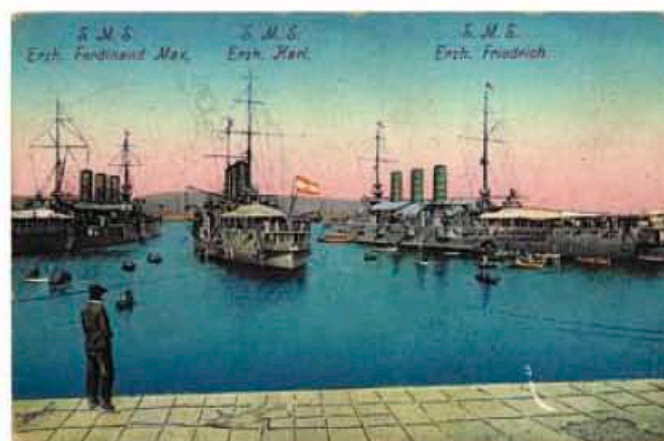
(Chorvaté), **Gustavem Stonawskim** (Polák) a **Františkem Raschem** (český Němec). Zejména poslední jmenovaný je pro nás zajímavou osobou, jelikož jeho otec sloužil jako pošták v Opavě a sám František Rasch působil v pozemním personálu základny námořního letectva v Kotoru.

Vzpouře se zúčastnily posádky lodi **Sankt Georg** (křižník), **Gika** (dřepotní loď pomorského loďstva), **Kaiser Karl VI** (křižník), **Kaiser Franz Joseph I** (křižník), **Monarch** (obrněná loď) a **Kronprinz Erzherzog Rudolf** (obrněná loď, dopisnice, odeslanou z této lodi viz na obr. 20). Vzpouru podpořovaly i posádky lodí **Helgoland** (křižník) a **Novara** (křižník) a torpédoborců **Tátra**, **Hussár**, **Dinara**, **Balaton**, **Orjen** a **Capek**, kteří se však ke vzpouře otevřeně nepřipojili a nadále respektovali své oficiální velitele.

Ke vzpouře se nepřipojily ani pozemní útvary námořnictva s výjimkou pomorských a leteckých útvarů, takže byla relativně rychle potlačena. Proti vzbouřencům stál kontraadmirál **Alexander Hansa**, velitel křižníkové flotily, a polní zbrojmistr **Gusseck**, velitel námořní základny loka Kotorská. K dispozici měli bitevní lodi **Erzherzog Karl**, **Erzherzog Friedrich** a **Erzherzog Ferdinand Max** (obn. 21) a pobřežní dělostřelectvo. Potlačení vzpoury podpořilo i Německo zapojením eskadry svých ponorek. Důsledkem německo-rakouského tlaku bylo rozdrobení vzpoury, kdy se podařilo přesvědčit umírněnější účastníky ke kapitulaci, takže nakonec zůstaly vzbouřeny pouze posádky křižníků **Sankt Georg**, **Kaiser Franz Joseph I** a obrněná loď **Kronprinz Erzherzog Rudolf**. Tím pohrozily německé ponorky torpédovým útokem, pokud se sami nevzdají. Ukončení vzpoury nakonec posádky těchto plavidel odhlasovaly dne 3. 2. 1918.

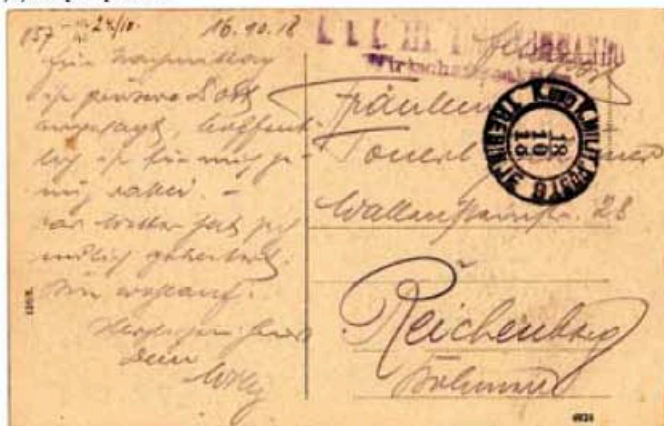

Obr. 20 – Dopisnice poštovní, odeslaná z obrněné lodi *Monarch*

Obr. 21 – propagační pohlednice, ukazující zmíněné bitevní lodi v rejdě kotorského přístavu (1916)

S. T. Simovič jménem 2. jugoslávského pluku. Následující den připlula do Kotoru válečná plavidla Dohody (křížníky Waldeck Rousseau z Francie, Gloucester z Británie a Mirabello z Itálie), aby formálně vyhlásila převzetí celé oblasti do správy jménem Dohody. Území Kotoru bylo mírovými smlouvami roku 1919 oficiálně připojeno k Jugoslávii (obr. 27), jejíž státní i místní správa zde již působila před jejich podpisem.

Obr. 26 – pohlednice, odeslána již během evakuace rakouských jednotek z Albánie pracovníkem hospodářského oddělení 19. armádního sboru z bosenského města Trebinje (16. 10. 1918)

Události z konce války měly dopad i na české vojáky a námořníky, působící v Kotoru. Jejich velení převzal František Sebek z křížníku Kaiser Franz Joseph I, kterému se podařilo vyjednat s novou jugoslávskou správou města poskytnutí loží

Obr. 27 – výstřižek průvodky se smíšenou frankaturou slovinské známky „Trhač“ 1. vydání (Mi. 101A1) se dvěma rakouskými známkami emise Znak 1916/17 (Mi 194), použitý v červenci 1919

„Jiliga Arnold“ pro transport Čechů z Kotoru do Říše. Ten proběhl klidně ve dnech 10. – 18. 11. 1918, kdy loď říšská Linienschiffahrtsmannschaft 1. Simovič bez problémů přepravila na 4 000 námořníků a vojáků do cíle své cesty, odkud se pak po inferenci dopravili do Československa. Ne všichni měli námořníci se ale rozhodli pro cestu domů, někteří naopak zůstali v Kotoru a nadále zde působili pod hlavičkou jugoslávského námořnictva. Pro vítězná bývalých

Obr. 28 – pohled, odeslaný bývalým českým námořníkem roku 1928 do ČSR

„marináků“ a čs. turistů se pak Kotor stal už jen cílem romantických či nostalgických cest... (obr. 28).

Až do dnešních dnů si Kotorská zátoka udržela důležité postavení mezi jadranskými přístavy. Pro současnou Černou horu je *Kotorsky Zaljev* důležitou námořní lokací, dnes však již většinou využívanou pro civilní a rekreační plavbu. Na závěr bych chtěl poděkovat panu Petru Rottovi (Alfajla Praha) za nalezení a poskytnutí výjimečné celistvosti, nesoucí razítko polní pošty č. 1066 (obr. 19), bez níž by tento článek nebyl úplný.

Literatura

- K. Kalis, A. Kohl: „Die Feldpost der K.u.K. Kriegsmarine im 1. Weltkrieg 1914-18“, ArGe Feld-und-Zensurpost, Graz/Wien, 2002
- Jindřich Marek: „Piráti svobody“, vydal Svět křídel, Cheb, 2002
- Jindřich Marek: „Pod rakouskou vlajkou“, vydal Svět křídel, Cheb, 2003
- H. Rainer: „Stempel-Handbuch der K.u.k. Feldpost in Österreich-Ungarn“, 2. Auflage, ArGe Feld-und-Zensurpost, Graz/Wien, 2003